

GLB: op naar 2020

Met het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) zorgt de Europese Unie (EU) voor duurzaam, voedzaam, veilig en betaalbaar voedsel in Europa. Een beleid dat, door de jaren heen, de schaarste heeft veranderd in overvloed. Met 2020 in het vooruitzicht, start de gedachtevorming over de herstructurering voor het GLB na 2020.

Tekst: Iris Bouwers / Illustratie: Hank van Ruitenbeek

De basis van het GLB is gelegd bij de ondertekening van het Verdrag van Rome in 1957, bij de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG). Het oorspronkelijke doel van het GLB was voedselzekerheid en een redelijk inkomen voor boeren. In het verdrag werden de doelen van een gezamenlijk landbouwbeleid opgenomen. Ondanks vele wijzigingen in het beleid, zijn de doelstellingen nooit aangepast:

- Het verhogen van de landbouwproductiviteit;
- Een redelijk inkomen voor de landbouwers verzekeren;
- Markten stabiliseren;
- De voedselvoorziening veilig stellen;
- Redelijke prijzen voor de consument verzekeren.

PvdA'er Sicco Mansholt wordt vaak aangewezen als geestelijk vader van het GLB. Hij werd, nadat hij in Nederland minister van Landbouw was, in 1958 commissaris van Landbouw binnen de Europese Commissie. In deze functie deed hij, onder het motto 'Nooit Meer Honger', de eerste voorstellen voor het GLB. Hierdoor kon in 1962 het beleid in werking treden.

Het landbouwmarkt- en prijsbeleid van de EU berust op drie beginselen:

1. Eenheid van markt: de handel in landbouwproducten moet in de hele EU onder dezelfde voorwaarden verlopen;
2. Voorrang aan interne markt: Europese landbouwproducten worden beschermd;
3. Financiële solidariteit: het GLB wordt door de lidstaten gezamenlijk gefinancierd, ongeacht waarop de uitgaven betrekking hebben.

Europese producten beschermd

Door marktordeningen werden de Europese landbouwproducten tot 1980 beschermd. Het GLB onderscheidt drie soorten producten: zware- en lichte marktordeningen en vrije producten. Voor zware marktordeningen was er een actieve

marktbeoienis vanuit de EU. Dit gold voor graan, suiker, zuivel, rundvlees, wijn en olijfolie. De productie werd gestimuleerd

en er was een gegarandeerde prijs voor de boer. De overheid deed dit door interventie en grensbescherming. Als bij speciale bureaus het product ter interventie werd aangeboden, betaalde de overheid de interventieprijs. Ze kochten de producten op om aan de gegarandeerde prijs te voldoen. Interventieaankoop was voor sommige producten het hele jaar mogelijk, andere producten stonden bepaalde perioden open. Daarnaast was er grensbescherming. Toen producten uit landen buiten de EU goedkoper waren dan producten binnen de EU, werd een invoerheffing geheven. Hierdoor werd de prijs van de producten gelijk. Export werd echter gesubsidieerd. Een ander instrument om markt evenwicht te bereiken was het verlenen van een vergoeding voor particuliere opslag. Ook werden er regelmatig afzet- en verwerkingssubsidies verstrekt.

Producten die onder de lichte marktordening vallen zijn groente en fruit. Interventieaankopen waren minder wenselijk, omdat productie in deze sectoren gemakkelijk kon worden uitgebreid. Een garantieprijs zou dan snel leiden tot overproductie. De lichte marktordeningen lieten de prijsvorming op de gemeenschappelijke markt betrekkelijk vrij, maar vormden wel een bescherming tegen laaggeprijsde invoer

Andere periode, ander perspectief

1957-1980 | Verhogen productiviteit en stabiliseren van markten.

1980-2000 | Productiebeperkingen, verminderen markt- en prijssteun, introductie gekoppelde inkomenssteun.

2000-2013 | Ontkoppelde inkomenssteun, versterken plattelandsbeleid.

2014-2020 | Vergroening, hervorming directe inkomenssteun. <

EMB/Mel/FMB - actie Melkplak loopt over Brussel, 2012

uit derde landen. Er was dus geen sprake van interventie maar van grensbescherming, zoals bij zware marktordeningen.

Daarnaast zijn er ook zogenaemde vrije producten, denk hierbij aan uien en consumptie- en pootaardappelen en sierteeltproducten. Deze producten vallen buiten het landbouwbeleid, waardoor deze producten geen subsidie of steun werd gegeven. Deze zijn in verhouding in Nederland erg belangrijk.

Hervormingen naar gekoppelde steun

In 1970 werd maar liefst 85% van de EU-begroting besteed aan het traditionele GLB. Om dit aandeel te laten dalen was een aanscherping van de financiële discipline nodig. Het GLB bleek ontzettend succesvol: de landbouwproductiviteit was toegenomen. Daardoor ontstonden de welbekende melkplassen, boterbergen en wijnmeren. De eerste grote verandering in deze periode betrof het melkquotum: dit werd in 1984 ingevoerd om de productie van melk te beperken. Tot 1986 bleven de uitgaven voor het GLB stijgen, waardoor begrotingsramingen stelselmatig werden overschreden en de EU-begroting in de ene na de andere crisis belandde. De oorzaak hiervan was de toegenomen productiviteit van de land-

bouw naast het hoge beschermingsniveau. Met het overschrijden van de grens van zelfvoorzienendheid en verminderde opbrengsten uit landbouwheffingen, namen de kosten van restituties toe. In 1988 werd het zogenaemde landbouwrichtsnoer geaccepteerd. Dit betekende dat de garantie-uitgaven jaarlijks niet sneller mochten stijgen dan 74% van het EU-bruto nationaal inkomen. Tot 1992 bleven de landbouwuitgaven dan ook duidelijk onder deze grens. De Ierse landbouwcommissaris Mac Sharry zorgde in 1992 voor een marktgericht landbouwbeleid. Er vond een fundamentele wijziging plaats in het EU-landbouwbeleid: een overgang van productgebonden prijssteun naar lagere prijzen met directe inkomenscompensaties. De verwachte prijsdaling werd voor 100% gecompenseerd door de hectarepremie. Een voorwaarde hiervoor was dat telers van granen, koolzaad, erwten, bonen en snijmais, boven de 92 ton, 15% braakleggen of betelen met non-food gewassen.

Ontkoppeling

In 2003 werd besloten dat de directe inkomenssteun stapsgewijs volledig ontkoppeld zou worden van de productie. In de jaren daarvoor waren al een aantal wijzigingen in werking getreden zoals enige flexibiliteit waarmee lidstaten een eigen toeslagenbeleid konden voe-

ren. Ook werd er een koppeling gemaakt tussen de landbouwsubsidie en eisen op het gebied van milieu en dierenwelzijn. Er moest aan eisen voldaan worden om subsidie te ontvangen.

Het huidige GLB

De uitvoering van de directe inkomenssteun was gebaseerd op een historisch model. De Europese Commissie heeft hierbij gesteld dat de historische basis voor het betalen van ontkoppelde inkomenssteun moeilijk te rechtvaardigen is. Om die reden wordt er momenteel naar een 'flat rate' toegewerkt. Dit houdt in dat de hectarepremie niet wordt gebaseerd op het historisch bouwplan, maar per product gelijk getrokken. Vanuit het historisch bouwplan was de hectarepremie in de kalverhouderij en zetmeel hoger dan andere producten. In 2019 is de hectarebetaling dan overall gelijk en bestaat uit € 260,- basispremie en € 115,- voor de vergroening.

Er kan voldaan worden aan de vergroening door én gewasdiversificatie, behoud blijvend grasland en ecologisch aandachtsgebied, zoals onbeheerde akkerranden, vanggewassen en landschapselementen of gelijkwaardige praktijk, zoals biologische landbouw of een duurzaamheidscertificaat.

Lees verder op pagina 6

Vervolg van pagina 5

De laatste hervorming van het GLB stamt uit 2014. Er is een aantal redenen waarom het GLB in die tijd opnieuw hervormd is. Deze zijn onder andere:

- Roep voor maatschappelijke legitimatie landbouwbudgetten;
- Eerlijkere verdeling van middelen;
- Vergrijzing van de landbouw.

Het GLB bestaat uit 2 pijlers:

1e pijler

Dit is de grootste pijler. Het omvat de directe betalingen en de richt- en interventieprijsen. Deze pijler is gericht op marktmaatregelen en inkomensondersteuning.

2e pijler

De tweede pijler is gericht op plattelandsontwikkeling. Hier vallen onder andere onderzoek, innovatie, het stimuleren van toerisme en de Jonge Landbouwersregeling (JOLA) onder.

Jonge boeren in het GLB

Jonge boeren worden op twee wijzen ondersteund vanuit het GLB: top-up en JOLA. Lidstaten geven vanuit de eerste pijler een top-up aan jonge boeren tot 41 jaar, ter hoogte van 25% van de hectarepremie. De top-up komt bovenop de hectarepremie en jonge boeren kunnen deze premie maximaal vijf jaar ontvangen.

Uit de tweede pijler kunnen jonge boeren met de Jonge Landbouwersregeling (JOLA) in de eerste drie jaar na bedrijfsovername eenmalig een subsidie aanvragen voor bepaalde investeringen. Deze worden per provincie vastgesteld. De subsidie bedraagt maximaal 30% van de investering en ligt tussen de € 10.000,- en € 20.000,-.

GLB na 2020

Binnen de gelederen van de Europese Unie en bij het ministerie van Economische Zaken wordt inmiddels alweer gesproken over het nieuwe GLB, het GLB na 2020. Om onze bijdrage hieraan te kunnen leveren en de positie van jonge boeren en tuinders in dit nieuwe GLB te waarborgen, ligt de focus de komende periode op het GLB na 2020. Meer informatie vinden de leden in het discussiestuk GLB na 2020. De thema's die in ieder geval aan de orde komen, zijn:

- Een andere invulling van de hectarepremie en vergroening;
- Verduurzaming en klimaat;
- Blijvende innovatie in de sector;
- Meer zelfvoorzienendheid;
- Geïntegreerd landbouw- en voedselbeleid;
- Markt en keten; versterking van de marktoriëntatie, productie meer afstemmen op vraag;
- Level playing field.

Ook jouw mening over het GLB mag gehoord worden!